Luonnonvarakeskus

2859/00 00 02 00/2023

25.9.2023

Asia: E 30/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä.. pe 29.9. klo 13.30 (E 30/2023 vp)

Eduskunta
Eduskunnan suuri valiokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Tapani Pakarinen

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Eduskunnan suuri valiokunta pyysi 18.9.2023 lausuntoa valtioneuvoston esityksestä liittyen komission ehdotukseen neuvoston asetukseksi eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2024 ja asetuksen (EU) 2023/194 muuttamisesta tiettyjen muilla vesillä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien osalta. Pyydettynä asiantuntijan muistiona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

2 Lausunto

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden sekä Suomenlahden lohikannat

ICES on suositellut vuosille 2022 ja 2023 lohenkalastuksen sulkemista Itämeren pääaltaan alueella Baltian maiden lohikantojen heikon tilan takia. Vuodelle 2024 ICES suosittelee lohenkalastuksen sulkemista pääaltaan lisäksi myös Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Selkämerellä, koska Ruotsissa olevan Ljunganjoen lohikannan tila on heikentynyt kriittistä kynnysarvoa huonommaksi. Ehdotus koskee sekä kaupallista että vapaa-ajankalastusta.

ICES:in suositus Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen sekakantakalastuksen kokonaissaaliiksi on nolla lohta, mikäli noudatetaan kestävän enimmäistuoton (MSY) periaatetta. ICES kuitenkin neuvoo myös, että kutuvaelluksella olevaa lohta voitaisiin kalastaa Perämereltä (osa-alue 31) enintään 60 000 lohta. Tähän 60 000 loheen sisältyisi kaikki kaupallisen kalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen aiheuttama kokonaispoistuma kannasta sekä hylkeen pilaama yms. poisheitetty saalis. Perämerellä saadaan toukokuun ja elokuun lopun välisenä aikana tapahtuvassa rannikkokalastuksessa (jonka ICES määrittelee tapahtuvaksi 4 meripeninkulman sisällä rannasta) ainoastaan Perämeren jokikantojen lohia, jolloin alueen kalastuksella ei ole vaikutusta Baltian maiden eikä Ljunganjoen lohikantoihin.

Ehdotuksella kieltää kaikki lohenkalastus Itämeren pääaltaalta, Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Selkämerellä (osa-alueet 22-30) ICES pyrkii vahvistamaan Baltian maiden ja Ljunganjoen lohikantojen tilaa. Baltian maiden pienten jokien lohikannat ovat edelleen heikkoja. Ljunganjoen kutulohet kärsivät kalataudista vuosina 2016–2020, jonka seurauksena jokipoikastiheydet ovat olleet pieniä vuosina 2017–2021. Näillä näkymin nousukalamäärä tulee olemaan pieni vuoteen 2025 asti ja suojelun tarve jatkunee siihen asti. Vaikka emolohia aikaisemmin vaivannut tauti näyttäisi hellittäneen, ICES kutenkin katsoi, että lohta ei tule kalastaa koko Ljunganjoen lohien vaellusalueella vuonna 2024.

ICES:in suositus Suomenlahden lohikantojen kokonaiskalastuskiintiöksi on 11 800 lohta, mikä on samansuuruinen kuin vuosille 2015–2023 annettu suositus. Jos sovellettaisiin samoja toivotun ja ei-toivotun saaliin osuuksia, jotka toteutuivat vuonna 2020, tämä vastaisi 10 100 lohen maihin purettavaa saalista ammattikalastuksessa. Lisäksi ICES suosittelee, että kalastusponnistusta ei kasvatettaisi ja kalastus kohdistettaisiin istutettuun loheen.

Komission ehdotus pääaltaan ja Pohjanlahden säätelyratkaisuksi (kiintiö ja tekninen säätely) vuodelle 2024 on ICES:in suosituksen mukainen. Valtioneuvoston ehdotus Suomen kannaksi sen sijaan sallisi rajoitetun kaupallisen ja vapaa-ajan lohenkalastuksen Perämeren lisäksi myös Saaristomerellä, Ahvenanmerellä ja Selkämerellä vuona 2024.

Valtioneuvoston esityksessä sallittaisiin kaupallinen ja vapaa-ajan lohenkalastus rajoitetusti Saaristomerellä, Ahvenanmaalla ja Selkämerellä, mikä johtaisi yksittäisten Ljunganjoen lohien joutumisen saaliiksi Suomen ja Ruotsin merialueilla. Lisäksi vapaa-ajankalastuksen jatkuminen Itämeren pääaltaalla johtaisi yksittäisten Ljunganjoen ja Baltian maiden pienten jokien lohien pyydystämiseen. Luonnonvarakeskus katsoo, että Ljunganin lohikanta todennäköisesti tulisi, osa-alueilla 29N-30 sallittavasta rajoitetusta kalastuksesta huolimatta, vahvistumaan asteittain kriittistä kynnysarvoa suuremmaksi mikäli aikaisemmin joen emolohia vaivannut tauti pysyy poissa. Vuosina 2022 ja 2023 joella ei ole havaittu merkittävää tautiongelmaa. Ehdotuksen mukainen kalastus realisoituisi Ljunganin lohikannalle vuonna 2024 pienempänä kalastuskuolevuutena kuin ennen. Valtioneuvoston ehdotus ICES:in suositusta hieman pienemmästä kalastuskiintiöstä osa-alueille 29N-31 on perusteltua Tornionjoen ja Simojoen vuonna 2023 heikon kutulohien määrä takia.

Suomenlahden lohenkalastuskiintiöksi valtioneuvoston kannattama komission ehdotus on ICES:in suosituksen mukainen ja Luonnonvarakeskus tukee tätä.

Pohjanlahden silakkakanta

Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan TAC:in vahvistaminen Pohjanlahden silakkakannalle ICES:n neuvonannon mukaisesti 48 824 – 63 049 tonniin on perusteltua paitsi kanta-arvion tulosten, myös saadun tuoreimman tiedon valossa. Silakkakannan biomassa on todennäköisesti suurempi kuin keväällä arvioitiin, sillä silakoiden kuntokerroin on osoittautunut kevään 2023 seurannoissa suuremmaksi kuin ICES:in kanta-arvioita laadittaessa oletettiin.

Keväällä 2023 ICES:in kanta-arviota laadittaessa oletettiin, että silakan ikäryhmäkohtainen keskipaino vuonna 2023 olisi kolmen edeltävän vuoden eli 2020, 2021 ja 2022 keskiarvo. Kyseisinä vuosina silakoiden ikäryhmäkohtaiset keskipainot olivat huonon ravintotilanteen takia selvästi pienemmät kuin kymmenen viime vuoden keskiarvo. Kevättalvella ja keväällä 2023 kerättyjen saalisnäytteiden alustavien tietojen perusteella isojenkin silakoiden kunto näyttäisi vahvistuneen kevättalven 2023 aikana lähelle kymmenen viime vuoden keskiarvoa eli hyvälle tasolle. Ikäryhmäkohtaiset keskipainot ovat siten tänä vuonna todellisuudessa suurempia kuin keväällä ICES:in kanta-arviossa käytetyt keskipainot (vuosien 2020-2022 keskiarvo). Näin ollen Pohjanlahden silakan kutukannan biomassa on paitsi nyt kuluvana vuonna myös vuosina 2024-2025 todennäköisesti suurempi kuin mitä kanta-arviossa arvioitiin. Kutukannan biomassaa ei kuitenkaan ole laskettu uudelleen suuremmilla ikäryhmäkohtaisilla

keskipainoilla vuosille 2023-2025.

Syksyn 2021 kaikuluotaus- ja koetroolausmatkalla Selkämeressä havaittiin kohtalaiset määrät vuoden 2021 kudusta peräisin olevia poikasia. Niiden runsaudesta ei kuitenkaan saatu enää näyttöä syksyn 2022 tutkimusmatkalla, ja kevään 2023 ICES:in kanta-arviossa vuosiluokka 2021 arvioitiin yhdeksi pienimmistä vuodesta 1963 alkavassa aikasarjassa. Varsinkin kahdesta nuorimmasta ikäryhmästä syksyn tutkimusmatkalla saatavat havainnot vuosiluokkien runsaudesta ovat epävarmoja, koska poikaset saattavat olla vielä silloin lähellä rannikkoa, jolloin niitä ei kaikuluotaustutkimuksessa havaita. Elo-syyskuussa 2023 on kuitenkin saatu tietoa kalastajien havainnoista suuresta määrästä kutevia pieniä silakoita Vaasan seudulla, jossa syyskalastusta on jo aloiteltu. Koon perusteella silakat ovat mitä todennäköisimmin vuoden 2021 vuosiluokkaa.

Suuri osa isoimmista ja samalla taloudellisesti merkittävimmistä kokoluokista kuoli Pohjanlahden silakkakannasta vuosina 2020–2022 heikon ravintotilanteen aiheuttaman nälkiintymisen takia. Jotta silakkakannan kokorakenne saadaan palautettua ja riittävän suuri osa nuorista silakoista kasvamaan kookkaiksi, on perusteltua, että vuoden 2024 kalastuskiintiö on ICES:n neuvonannon mukaisesti pienempi kuin aiempina vuosina. Tietoa mm. silakoiden kasvusta kerätään vuosittain kaupallisen kalastuksen saaliista läpi vuoden ja lisäksi syys-lokakuun vaihteessa tutkimusaluksella tehtävillä matkoilla.

Pääaltaan ja Suomenlahden silakkakanta

Luonnonvarakeskus tukee Itämeren pääaltaan ja Suomenlahden kalastuskiintiön vahvistamista ICES:n neuvonannon mukaisesti 41 706 – 52 459 tonniin.

ICES:in näkemys pääaltaan ja Suomenlahden silakkakannan tilasta suhteessa sen viitearvoihin muuttui vuonna 2022 tehdyn Benchmark-kanta-arvion yhteydessä, jolloin otettiin käyttöön uusi kalakantamalli ja viitearvot arvioitiin uudelleen. Uudet viitearvot eivät ole vertailukelpoisia aiempien arvojen kanssa. Uusien viitearvojen perusteella kutukannan biomassan arvioidaan olleen ajoittain kriittistä kynnysarvoa pienempi 1990-luvun alusta lähtien. Ajoittain voimakkaasta kalastuksesta huolimatta kannan tila on pysynyt tänä aikana vakaana.

Pääaltaan silakkasaalis saadaan pääosin silakan ja kilohailin sekakalastuksesta, jossa kummankin lajin kohdistettu kalastus yksinään ilman toisen lajin sivusaaliita on Itämerellä vaikeaa tai mahdotonta. Pääaltaalla esiintyy Pohjanlahtea olennaisesti enemmän kilohailia ympäri vuoden. Kilohaili kilpailee tehokkaasti silakan kanssa ravinnosta, mikä haittaa silakan menestymistä. Toisin sanoen silakkakannan elpyminen on Itämeren pääaltaalla ja Suomenlahdella hitaampaa kuin Pohjanlahdella, etenkin silloin kun kilohailikanta on vahva. Tällä hetkellä Itämeren kilohailikannan arvioidaan olevan kohtalaisen runsas ja hieman kasvavan vuoteen 2025 mennessä. Luonnonvarakeskus katsoo, että kilohailin kalastuskiintiö olisi tarpeen hyödyntää mahdollisimman tarkkaan. Tämä voisi vahvistaa silakkakantaa.

Komission ehdotuksessa kohdennettu silakankalastus kiellettäisiin. Vuodesta 2010 lähtien Suomen troolikalastuksen kokonaissaaliissa on ollut 49–77 % silakkaa ja 23–51 % kilohailia. Kilohailin kalastuskiintiö rajoittaa silakan kalastusta niin, että Suomen kalastuskiintiö pääaltaan ja Suomenlahden

silakkakannalle on useina vuosina hyödynnetty vajaasti. ICES:in kalastuskiintiösuosituksessa silakan osuus silakan ja kilohailin kaikkien maiden yhteenlasketusta saaliista on noin 17–18 %. Vaikka silakan kalastus sallittaisiin vain kilohailin kalastuksen sivusaaliina, silakkasaalis voisi muodostua ICES:in saalissuositusta suuremmaksi, mikäli ICES:in suosittelema kilohailin kalastuskiintiö hyödynnettäisiin kokonaan. Kohdennetun silakankalastuksen sulkeminen myös estäisi puhtaasti silakkaa kalastavan rysäpyynnin. Rysillä kalastetaan perinteisesti ihmisravinnoksi laadukkain silakka.

Muut Itämeren kalakannat

Muiden Itämeren kalakantojen osalta Luonnonvarakeskus tukee valtioneuvoston esitystä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikannat
- Baltian maiden pienten jokien ja Ljunganjoen lohikantojen tila on huono, jonka takia ICES suosittelee lohenkalastusta vain Perämeren rannikolle kesäaikaan.
- Valtioneuvoston esityksessä lohenkalastus sallittaisiin rajoitetusti Saaristomerellä ja koko Pohjanlahdella, mikä johtaisi yksittäisten Ljunganjoen lohien saaliiksi joutumiseen. Baltian maiden lohia sen sijaan ei tulisi saaliiksi.
- Ljunganjoen lohikantaa on heikentänyt tauti, joka on toistaiseksi poistunut. Valtioneuvoston ehdotuksen mukainen kalastus realisoituisi Ljunganin lohikannalle vuonna 2024 pienempänä kalastuskuolevuutena kuin ennen. Kannan tila tulee todennäköisesti parantumaan, mikäli tauti pysyy poissa myös tulevina vuosina.
- Kiintiön pienennys on perusteltua Tornionjoen ja Simojoen vuoden 2023 heikon kutulohien määrä takia.

Suomenlahden lohenkalastuskiintiöksi valtioneuvoston kannattama komission ehdotus on ICES:in suosituksen mukainen ja Luonnonvarakeskus tukee tätä.

Pohjanlahden silakkakanta
- Valtioneuvoston esitys kalastuskiintiöksi on ICES:in neuvoannon mukainen ja Luke tukee sitä. Tuoreimman tiedon valossa silakkakannan kutubiomassa on vuonna 2023 suurempi kuin mitä ICES keväällä arvioi ja kanta tulee olemaan sitä suuremmalla todennäköisyydellä myös kriittistä kynnysarvoa suurempi vuosina 2024-2025.
- Vuoden 2021 vuosiluokka on todennäköisesti arvioitua vahvempi uusimpien tietojen perusteella.
- Kalastuskiintiön pienennys kuluvan vuoden kiintiöön verrattuna on perusteltua, jotta suurien silakoiden osuus kannassa saataisiin kasvamaan.

Pääaltaan ja Suomenlahden silakkakanta
- Luonnonvarakeskus tukee valtioneuvoston esitystä kalastuskiintiöksi.
- Kannan tilaa kuvaavien viitearvojen uudistus vuonna 2022 muutti ICES:in näkemyksen kannan tilasta aikaisempaa synkemmäksi. Kannan tila on kuitenkin pysynyt vakaana 1990-luvun alusta lähtien ajoittaisesta, nykyistä selvästi voimakkaammasta kalastuksesta huolimatta.
- Pääaltaan ja Suomenlahden troolikalastus on silakan ja kilohailin sekakalastusta. Lajien välisen ravintokilpailun takia on tärkeää hyödyntää kilohailin kalastuskiintiö kokonaan, jolloin silakkakanta voisi vahvistua.

Kilohailikannan arvioidaan olevan kohtalaisen runsas.
- Komission ehdotuksessa kohdennettu silakankalastus kiellettäisiin, mutta kilohailin kalastus sallittaisiin. Silakan sivusaalis muodostuisi tällöin kuitenkin suureksi, koska silakan osuus troolisaaliissa on suuri. Kohdennetun silakankalastuksen sulkeminen estäisi puhtaasti ihmisravinnoksi laadukasta silakkaa kalastavan rysäpyynnin.

Muiden Itämeren kalakantojen osalta Luonnonvarakeskus tukee valtioneuvoston esitystä.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 25.09.2023 klo 11:24:47.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Tapani Pakarinen
Tapani Pakarinen, Jari Raitaniemi, Jukka Pönni, Atso Romakkaniemi

Liitteet:

Tiedoksi: